

Jak byla je a bude hodnocena průkaznost ve vyhodnocení vlivů na životní prostředí (EIA)

Hodnocení vlivů na ekologii (EclA) v rámci procesu EIA je důležitým nástrojem pro ochranu a udržitelný rozvoj. Průkazné vlivy jsou ty, které viditelně narušují anebo mění životní prostředí. V tomto článku autoři rozebírají, jak se chápání významného vlivu posouvalo v čase, jaká je současná praxe a kam nejspíše bude směřovat. Pro tento účel byl proveden rozhovor se zainteresovanými experty, bylo zhodnoceno 30 vyjádření o vlivu na životní prostředí a byli vyzpovídáni i členové IEEM (Ústav pro ekologii a ochranu životního prostředí Spojeného Království). Ukázalo se, že s postupem času se metodika standardizovala a subjektivita hodnocení byla do značné míry omezena transparentním rámcem, k čemuž přispěly hlavně směrnice vydané IEEM. Význam dopadů je teď jasněji posuzovatelný, nicméně i tak má téma významnosti ještě omezení v přesnosti a efektivitě. To vyplývá hlavně ze základny surových dat, nedostatku monitorování a nedostatku dat po zásahu. Mezi hlavní doporučení patří: publikace zpětné vazby, vytvoření centrální databáze základních dat z průzkumu a zeštíhlení směrnic.

Využitelné výstupy:

Důvody vzniku EIA byly dva: 1) analýza významných zásahů do životního prostředí a jejich řešení s těmi, kteří o stavbách rozhodují, jakož i s veřejností a 2) podpora ideje udržitelného rozvoje. Snahou je zabránit takovým zásahům, které by negativně ovlivňovaly životní prostředí také s ohledem na to, že i zdánlivé ekonomické výhody takového zásahu mohou být převýšeny ekonomickými ztrátami, které tento zásah způsobí. EclA je pak rozšířením koncepce EIA jako procesu identifikace, kvantifikace a stanovení potenciálních vlivů daných zásahů na ekosystémy nebo jejich složky. Účelem EclA je pak ujištění se, že potenciálně ekologicky významné zásahy jsou komplexně zváženy a předány ve formě návrhů těm, kteří činí konečná rozhodnutí, přičemž cílem by měla být ochrana biodiverzity.

Předmětem diskuze se ale stává sama významnost. Legislativa totiž žádnou definici významnosti nepřináší a ta se tak může v praxi velmi lišit. To vedlo ke vzniku dodatečných směrnic. V Británii je nejpoužívanější směrnice od IEEM (Ústav pro ekologii a ochranu životního prostředí Spojeného Království). Ta užívá několik faktorů k hodnocení jako je hodnota biodiverzity, habitatu, potenciální hodnota, sekundární či podporující hodnota, sociální a ekonomická hodnota. V tomto směru se hledí na rozsah, závažnost, trvání, návratnost, integritu, načasování a frekvenci zásahů. Techniky pak varírují od kvantitativního popisu po kvantitativní statistické analýzy. Díky tomu je pak porovnání výsledků analýz obtížné.

Pro zachycení změn postojů a výhledů do budoucna byli vyzpovídáni experti ze zainteresovaných subjektů, byla provedena rešerše 30 vyjádření o vlivu na životní prostředí a dotazování členové IEEM (plně odpovědělo 54 respondentů, tedy 60 %). Autoři se ptali jak na změny v minulosti, tak na současnou praxi a potenciál pro budoucí rozvoj.

Mezi experty panuje názor, že není třeba více legislativy nebo návodů, ale že musejí být zefektivněny a efektivněji používány. 30 % vyjádření před rokem 1999 a 20 % mezi lety 2001 a 2005 vůbec o významu dopadu nediskutuje. Mezi lety 2007 a 2011 muselo být ve vyjádřeních přítomno 9 určitých faktorů, ale ani jeden z nich není ve všech starších vyjádřeních. Počet faktorů, které jsou alespoň v 50 % případů mezi těmito periodami, roste (z 6 na 8 a pak na 15). Členové IEEM nejčastěji používají směrnice a standardizované techniky hodnocení, zvláště ty vydané IEEM a zároveň poukazují, že právě jejich publikace byla hlavní příčinou posunu v kvalitě hodnocení. Jiné postupy jako stanovení ekonomické hodnoty se používají minimálně (79 % dokonce o něčem takovém nikdy neslyšelo) a jen 6% zřídka směrnice nepoužije. Členové IEEM se také domnívají, že budoucímu zlepšení by nejvíce pomohlo zavedení monitorování a kontroly zpětné vazby.

Vývoj ukazuje na postupnou standardizaci procesu hodnocení. Někteří dotazovaní ale poukazovali, že se z něj může stát zaškrtávací cvičení pro konzultanty bez jakékoli možnosti na inovaci procesu. Na začátku byla EclA velmi závislá na hodnocení autority. Právě subjektivita hodnocení je chápána jako neoddelitelná součást určení vlivu. Přesto většina dotazovaných nemá pocit, že by se během let zvyšovala. Padl i návrh, že by se dala do značné míry omezit správným použitím statistiky. Nicméně i profesní posuzování a jeho transparentnost se během let zvyšovaly a to hlavně zaváděním jednotného rámce IEEM. Zjistilo se ale také, že kdykoli mohla být významnost dopadů zpochybněna, konzultanti to dělali a vždy ve prospěch developerů. To vedlo k zvýšení snahy hodnotitelů zpráv o

dopadu, takže v současnosti už odhad dopadu odpovídá reálnému dopadu mnohem více. Což je dáno i větším vědeckým poznáním v této oblasti a také vzrůstající kvantitou a kvalitou dat. Častým nedostatkem bylo též nedostatečné ospravedlnění toho, jak byla významnost toho kterého zásahu dosažena a do budoucna by měla být jasnější. Důležitou změnou v minulosti byla i změna legislativy a to ne ta, která se přímo zabývala definicí významnosti (která tam vlastně ani není), ale spíše ta, která je aplikována na potenciální zásahy a receptory než na samotný proces.

V současné době se pro hodnocení vlivu používá popisný text, ale též tabulky, mapy a matice. Zprávy z let 2007 až 2011 mají standardní sadu obecných úrovní dopadu pro všechny zásahy. Způsob hodnocení ale není úplně stejný a část respondentů používala jiné než standardní úrovně hodnocení v závislosti na daném problému, který řešili. Hlavní omezení tohoto v současnosti používaného postupu hodnocení mají nějakou souvislost s pochopením a užitím vědeckých postupů. Průzkum není prováděn dost intenzivně na to, aby dokázal postihnout veškerou variabilitu. Druhým nejvíce limitujícím faktorem je vědecké porozumění ekologickým procesům. Jejich chápání se v posledních letech drasticky zvýšilo, ale na plné pochopení jsou tyto procesy ještě příliš komplexní. To může vést i k tomu, že ačkoli zasáhneme dle směrnic, vliv bude minimální. V takových případech by se měl uplatnit přístup předběžné opatrnosti, ale na jeho aplikaci neexistuje přesný návod a hrozí že bude nasazen tak razantně, že jakýkoli další rozvoj znemožní. I to opravňuje požadavek zpětných kontrol po zásahu, aby se naše pochopení reakcí jednotlivých druhů zlepšovalo. Právě absence nebo malá četnost zpětného monitoringu jsou označovány za třetí nejvíce omezující faktor současnosti. Čtvrtým faktorem v pořadí je pak nedostatek času a nebo financí.

Monitoring je skutečně zásadní složkou, neboť reakce ekosystému je často nepředvídatelná. Aby se to změnilo, bude potřeba přijmout některé legislativní změny, efektivněji plánovat podmínky a povinnosti včetně rozšíření užití plánu na správu životního prostředí nebo profesních institucí jako IEEM. Dalším cílem je zeštíhlení legislativy a směrnic. Mělo by dojít ke sladění postupů, aby se staly ještě transparentnějšími, ale na druhou stranu by měly zahrnovat jistou míru flexibility. Možností by mohlo být i zavedení recenzního řízení prováděného profesionály, které by zaručilo, že směrnice byly aplikovány správně. Je také potřeba rozšiřovat současné databáze, zejména o data konzultantů, kteří jsou většinou ti, kdo svá surová data do veřejných databází (na rozdíl od ochránářských organizací) nenahrávají. Dalším zefektivněním by mohlo být zahrnutí ekosystémových služeb pod EclA. O aplikaci statistických metod na hodnocení vlivu se příliš neuvažuje už pro svou nepraktičnost. Spíše se navrhuje, aby se jednotlivým hodnoceným faktorům přikládala různá váha na základě přítomnosti vzácných druhů, vzácnosti krajiny aj.

Jak je vidět, v hodnocení vlivu došlo během času ke značnému posunu. Hlavní změnou je standardizace celého postupu, větší transparentnost a větší dopad predikcí spolu s lepší obhajobou závěrů. Přesto existuje ještě několik omezení, jako je kvalita výchozích dat, nedostatečná znalost ekologických procesů, chybějící monitoring a zpětná vazba po samotném zásahu. Stále je potřeba určení významnosti v oblastech spadajících pod EIA jako je kvalita vzduchu, klimatické faktory a kumulativní impakty. To vede k tomu, že hodnocení mezi jednotlivými kapitoly EIA se liší, protože někde můžeme snáze srovnávat se standardem, zatímco jinde vše stojí spíše na osobním posouzení. Výzkum si jistě i nadále zaslouží stanovení významnosti na základě provedených opatření, aby se ukázalo, které prediktivní postupy jsou neúčinnější.

Grafické přílohy: [_briggs_hudson_2013_-_fig1.jpg](#) [1]

 [_briggs_hudson_2013_-_fig2.jpg](#) [2]

 [_briggs_hudson_2013_-_fig3.jpg](#) [3]

 [_briggs_hudson_2013_-_fig4.jpg](#) [4]

 [_briggs_hudson_2013_-_fig5.jpg](#) [5]

 [_briggs_hudson_2013_-_fig6.jpg](#) [6]

Zdroj: Briggs S., Hudson M.D. 2013: Determination of significance in Ecological Impact Assessment: Past change, current practice and future improvements. Environmental Impact Assessment Review 38: 16-25.

Zadal: František Špoutil

URL zdroje: <https://forumochranyprirody.cz/jak-byla-je-bude-hodnocena-prukaznost-ve-vyhodnoceni-vlivu-na-zivotni-prostredi-eia-0>

Odkazy:

- [1] https://forumochranyprirody.cz/sites/default/files/_briggs_hudson_2013_-_fig1_0.jpg
- [2] https://forumochranyprirody.cz/sites/default/files/_briggs_hudson_2013_-_fig2_0.jpg
- [3] https://forumochranyprirody.cz/sites/default/files/_briggs_hudson_2013_-_fig3_0.jpg
- [4] https://forumochranyprirody.cz/sites/default/files/_briggs_hudson_2013_-_fig4_0.jpg
- [5] https://forumochranyprirody.cz/sites/default/files/_briggs_hudson_2013_-_fig5_0.jpg
- [6] https://forumochranyprirody.cz/sites/default/files/_briggs_hudson_2013_-_fig6_0.jpg